

za njim. Poezije druge — moške — dōbe, katerih jedno stran smo že označili, razlikujejo se pač bistveno od prejšnjih i gledé na čuvstvovanje i gledé na jakost izraževanja — zum Teufel ist der Spiritus, das Phlegma ist geblieben — toda obzorje pesnikovo, katero ocenjevalci njegovi po pravici imenujejo omejeno v primeri s Prešérnovim ali Stritarjevim, to je v obeh dōbah bistveno isto. Že predno ga je usoda nemilo drevila semtertjā, „ni si ubijal glave s pusto spekulacijo, z nerodovitnimi teorijami,“ a sedaj, ko se mu je posrečilo najti trajno zavetje v mirnem pristanišči, sedaj da bi se bil začel ukvarjati z visokimi problemi in ónimi perečimi vprašanji in s socijalnimi zagonetkami, s katerimi si belí glavo denāšnje človeštvo in zlasti tudi novodōbni pisatelji, ne, za to Levstik ni bil porojen! Ljubezen do večno mlade prirode (primerjaj krasne njegove pomladnje pesmi), rodoljubje v ožjem in širšem obsegu, skrbnost za domače nuje in potrebe, to mu polni vso dušo, vse srce, da mu ga ne preostaje prav nič za kozmopolitizem.

(Dalje prihodnjič.)

V. Bežek.

L I S T E K.

Stoletnica slovenskega pisatelja. Dné 7. vélikega travna 1892. leta preteče sto let, odkar je bil v Vodmatu pri Ljubljani porojen *Janez Ziegler*, slavni pisatelj prvega slovenskega národnega romana »Sreča v nesreči ali popisovanje čudne zgodbe dveh dvojčkov«, ki je pod imenom »Svetin« znan še dandanes med preprostim národom. »Svetin« je prišel na svetlo leta 1836., drugič ga je dal na svetlo Ivan Tomšič leta 1881. — Ziegler je bil duhovni pomočnik najprej v Št. Kocijanu na Dolenjskem, potem pri Sv. Petru v Ljubljani, nato kurat v ljubljanski ječarni ter naposled župnik v Višnji Gori, kjer je v visoki starosti umrl dne 11. malega travna 1869. leta. Poleg tega, da je sestavil mnogo molitvenikov in knjig pobožne vsebine, oglasil se je Ziegler tudi pesnik v »Kranjski Čebelici« (leta 1831. in 1832.), spisal je nekda mnogo brano »Življenje svete Heme, brumne koroške grofinje« (leta 1839.); dalje povest »Deteljica ali življenje treh kranjskih bratov francoskih soldatov« (leta 1863.) in »Kortonica, koroška deklica« (leta 1866.). Ziegler je znal v svojih povestih dejanje mično zapletati in razmotavati ter prijetno pripovedovati, zato je prejšnja leta preprosti národ in zlasti šolska mladina njegove povesti slastno prebirala. Izborni pisatelj gotovo zasluži, da se ga ob stoletnici dostojno spominjamo; zato je kanimo v prihodnjih listih priobčiti obsirnejši njegov životopis.

Nove šolske knjige. Zemljepis za meščanske šole in višje razrede ljudskih šol, spisal *Fr. Orožen*. I. del s 13. slikami (tiskal in založil R. Milic, stane vezan 50 kr.). To je naslov prve ónih šolskih knjig, katerih izdavanje je sklenil pospeševati in podpirati visoki deželni zbor kranjski, kakor je bilo to ob svojem času nānájeno v našem listu. S to knjigo je storila slovenska šolska literatura velik korak naprej, in prav v kratkem času bode sledilo še več jednakih knjig za slovenske meščanske šole, katere nam dobri Bog le kmalu nakloni!

Orožnova knjiga je uravnana natanko po učnih načrtih za osemrazredne ljudske šole na Kranjskem. Zató pride »zvezdoznanski zemljepis« šele v III. delu na vrsto, in v I. del se ga je le toliko vzprejelo, kolikor je neizogibno potrebno v razumevanje druge zemljepisne stvarine. Iz istega vzroka so opisane neevropske zemljine nekoliko natančneje; razložena je tudi njih politiška razdelitev in na konci pridejana tudi površina ter število prebivalcev važnejših držav. Takó dobé učenci lahko vsaj občo sliko posameznih neevropskih zemljin in njih politiških razmer.

Gledé na metodo, po kateri je sestavljen Orožnov zemljepis, treba mi je le na kratko omeniti, da se je g. pisatelj ravnal po priznanih avtoritetah zemljepisne metodike in da se na vseh meščanskih šolah v Avstriji zemljepijske poučuje po istem načinu, kakor je v Orožnovi knjigi predmet izbran in razdeljen. Induktivna metoda in pridejane naloge za ponavljanje najbolj pospešujejo zemljepisni pouk. Sicer pa g. pisatelj sam opozarja v uvodu na svojo »Metodiko zemljepijskega pouka«, ki je ponatisnjena iz lanskega letnika našega lista.

Posebno hvalno je, da je g. pisatelj uvrstil v knjigo precejšnje število slik, katerih do sedaj, žal, še nismo bili navajeni v slovenskih zemljepisnih knjigah. In vendar so ravno slike, načrti in obriski najboljši pripomoček nazornemu nauku, ki je jedino mogoč pri nerazvitem mišljenji nežne mladine. Jedna sama poteza na sliki ali obrisku pové več kot cela stran še takó natančnega opisovanja. Knjigi uvrščene slike so pa tako preproste, da jih lahko posname vsak učenec, ki se je učil v nižjih razredih le kolikaj risati, in da jih lahko prerise v svoj zvezek, posebno ako jih učitelj še jedenkrat pred njim nariše na desko.

Samó še na nekaj bi bilo treba paziti pri risanju takih skic. Kakor je namreč debelost črtek v zvezi s strmino obronka, takó je treba tudi poteze, ki pomenijo pogorje, takó uravnati, da debelejšje črte pomenijo višje pogorje, tanjše pa nižje. V tem oziru razločuje n. pr. vojaško-zemljepisni zavod na Dunaji trojno debelost potez: tanko za nizka pogorja, srednjo za srednja in debelo za visoka pogorja. V podanih načrtih pa moti natančnejšega opazovalca, da je n. pr. Zmajev pogorje z debelejšo črto zaznamenovano, nego Kilima Ndžaro in Kenia, ali pa je Jünling krepkeje zarisan nego Himalaja (Čingan je popolnoma izostal). Dobro bi bilo tudi visoke planote zaznamenovati s klinastimi črkami, kakor to dela omenjeni vojaško-zemljepisni zavod.

Velika prednost Orožnovega zemljepijsja je, da podaja obširen in natančen pouk o čitanji in razumevanji zemljevidov, ki so poglavitni pomoček pri poučevanju v zemljepijski. Prva stvar je, da se učencu razloži, kaj pomenijo dogovorjena znamenja in da se mu pové, zakaj se strmine označujejo temneje, položni obronki pa svetleje. Kakor hitro se učencu to le jedenkrat pokaže in nariše na tabli, ne bode tega nikoli več pozabil in na vsaki karti, ki mu jo daš v roko, pokaže ti koj, kje je ravnina, kje položenost in kje strmina. Ravno takó je treba tudi vse druge znake učencu pokazati in če mogoče tudi povedati, zakaj se ta ali óni predmet zaznamenuje takó ali drugače.

Omeniti mi je le še nekaj gledé na pisavo tujih imen. Da mora ta pisava v knjigah, namenjenih slovenski mladini, biti jedino le fonetiška, to se umeje samó po sebi, ker meščanski učenci ne poznajo dobro niti nemškega pravopisa, kamoli francoski ali angleški. Vendar mora pri tej pisavi vladati neka doslednost, in če že pišem N i k a r a g u a, K u b a, J a m a i k a, zakaj bi ne pisal potem tudi »K o s t a r i k a, P u e r t o R i k o« i. t. d. (str. 62.)?

To pa niso nedostatki knjige, ampak le nedoslednosti, ki bodo kmalu izginile iz naših šolskih knjig. V svoji celini je Orožnov zemljepis takó izvrstna in praktična knjiga,

da jo višje oblasti gotovo potrdé za šolsko rabo in da bode rabila kot prekoristen pomoček pri poučevanju zemljepisaj. Pa tudi preprost Slovenec se bode iz nje naučil veliko zanimljivega in za življenje potrebnega, takó da jo lahko priporočamo vsakomur z najboljšo vestjó.

S. R. v »Uč. Tov.«

Skoro istočasno s tu pohvaljenim »Zemljepisom« je izdal prof. Orožen tudi »Metodiko zemljepísnege pouka«. Izšla je kot ponatisek iz »Učiteljskega Tovariša« s 13 slikami iz iste tiskarne in stane 30 kr. Tudi to delo je prva metodiška knjiga zemljepisne znanosti med Slovenci. Učitelje napotuje, kakó naj učencem tolmačijo zemljepisne pojme, kakó naj začenjajo zemljepisni pouk v šolski sobi, kako naj potem učencem razlagajo obzor, strani svetá in kako naj jih učé zemljepisja pod milim nebom. Sosebno hvalno je, da g. pisatelj poklada toliko važnost na zemljevid, zakaj zemljevid je verna slika zemeljskega površja; brez zemljevida si ne more nihče predstavljati niti zunanje oblike naše zemlje, niti nje navpične izobrazbe. Zato so zemljevidi v ljudski šoli neprecenljive koristi, in nam se zdi v vsi metodiki najvažnejše poglavje ono o »čitanji zemljevidov«, ki res podaja vsakomur vsa potrebna pojasnila, da se lahko spoznava (zaveda, orijentuje) na sléharni karti.

Da je knjiga res metodiška in ta metodika sestavljena po najboljših virih, za to nam je že porok pisateljevo ime. Le gledé na nekatere tehniške izraze bi nekaj pripomnili. Tako n. pr. ni pravilno narejen izraz pridvižna karta za »Reliefkarte«, mesto vzbočena karta. Ako že rabimo polutnik za »Aequator«, zakaj bi ne rabili tudi polutke za »Halbkugel«? Izraz odtemnjevanje za »Schummerung« je vender nekako čuden. Ali bi ne bilo boljše uvesti besede osenjevanje, saj je učencu jeduo, kateri novi izraz si mora prisvojiti. Gledé na take izraze bode treba torej še nekoliko sporazumljenja med učitelji.

S. R.

Zgodovinske povesti za meščanske šole in višje razrede ljudskih šol, spisal prof. *Ivan Vrhovec*, natisnili Blasnikovi nasledniki; stane vezana 60 kr. — Imamo torej že tudi prvo zgodovinsko knjigo za meščanske šole, ki obseza 73 strani. Razdeljena je tako, da je odmerjena dobra polovica staremu veku, srednjemu in novemu pa po jedna četrtinka. Iz tega se že vidi, da so nekatere »povesti« starega veka narisane preobširno (n. pr. o trojanski vojni, dočim je povedano o Odiseji primeroma malo) in da bi se bila dala izpustiti marsikatera podrobnost. Zlasti ni prav, da se mlademu učencu podaja preveč imen, ker mu to le glavo zmeša. Knjigi je vtisnjenih tudi 8 slik in sicer zgolj le pri stari zgodovini. Ali so morda srednjeveške in novodobne zgradbe menj važne nego stare?

Predgovor knjigi ima razpravo, kako naj se pišejo tuja imena v slovenščini, ki nikakor ne spada v šolsko knjigo. Pisatelj je odločno zoper fonetiško pisavo, a pomislil ni, da otroci, katerim je knjiga namenjena, ne poznajo ne latinskega, ne grškega alfabeta, da torej imen, natisnjenih v njih šolski knjigi, niti čitati ne znajo. Filip in Aleksander je znan vsakomur, zakaj bi torej mučili učence s »Philippom« in »Alexandrom«? Sicer pa pisatelj sam nikakor ni dosleden v etimološki pisavi, ker piše n. pr. sfinga, faraoni, Alcibiad i. t. d. V predgovoru trdi, da bi morali tudi pisati Šilar in Blihar, ako pišemo vse fonetiški — mi tega »muss« ne priznavamo — toda v tekstu piše vender liško polje za »Lechfeld«.

S. R.

Obrtno knjigovodstvo s kratkim poukom o menicah. Učna knjiga za obrtne nadaljevalne šole, ob jednom priročna knjiga za obrtnike. Spisal *dr. Tomaž Romih*, meščanske in obrtne nadaljevalne šole učitelj v Krškem. Celje 1892. l. Založil in tiskal Dragotin Hribar. — Takó je popolni naslov knjigi, ki je izšla nedavno. Za danes jo